

## **Ariflerin Menkıbeleri Hakkında Kısaca:**

Ariflerin Menkıbeleri (Menakıb'ül Arifin, Menakıpname) bir Mevlevi Dervişi olan Ahmed Eflaki Dede (k.s.)'nin eseridir. Bu eser Eflaki'nin mürşidi ve Hazreti Mevlana(k.s.)'nin torunu olan Ulu Arif Çelebi Hazretlerinin (k.s) emri ile yazılmıştır.

Menakıp, bir insanın fazilet, hüner ve meziyet gibi övünülecek vasıflarını ortaya koyan yazım türüdür. Menakıpname'de Hazreti Mevlana'nın örnek hayatı ve onun kutlu soyu ve yakın çevresi gözler önüne serilmektedir. Eser Sipehsalar Risalesi'nin devamı niteliğindedir ve onu kapsamaktadır. Kronolojik bir sırada gitmesine özen gösterilmiş olan Menakıpname'de menkıbeleri aktaran kişiler de kısaca tanıtılmıştır. Menkıbeler dikkatlice gözlemlendiğinde birbirine bağlantılı konuların arka arkaya sıralandığı bir yapı olduğu fark edilir. Hazreti Mevlana'nın hayatının pek çok ayrıntıyla aktarıldığı eser konu üzerine yazılan kitaplara kaynak niteliği taşımaktadır.

Hakkı Özsoy Efendi Hazretleri, "Kim Hazreti Mevlana'yı tanımak istiyorsa Menakıpname'yi iyi okusun." diyerek, eserin önemini sohbetlerinde dile getirmektedir. Eser'i okuduğunuzda Hazreti Mevlana'nın öğütleri ile yaşamının gönlünüzde daha berrak bir şekil aldığını hissedeceksiniz.

Aşağıda size "Ariflerin Menkıbeleri" eserinden seçtiğimiz değişik konu başlıkları altında toplanmış menkıbeler yer almaktadır.

### **MENAKIB'UL ARİFİN SUNUM ÇALIŞMASI**

1. MENAKIBNAME'NİN YAZILMA AMACI HAKKINDA BİLGİ
2. MENAKIBNAME'NİN YAZARI HAKKINDA KISA BİLGİ
3. MENAKIBNAME'NİN YAZIM ŞEKLİ ÜZERİNE EDİNİLEN FİKİR.
4. MENAKIBNAME'NİN KONUSU HAKKINDA EDİNİLEN FİKİR.
5. MENAKIBNAME ÇALIŞMAMIZIN ALT BAŞLIKLARI
6. MENAKIBNAME İLE HAZRETİ MEVLANA'NIN HAYATI HAKKINDA
7. ALT BAŞLIKLARDAN SEÇMELER.
8. BAZI MENKİBELERİN SUNUMU:
  - a. Alaeddin Siryanus Hakkında menkıbeler: (184, 185, 186, 187)
  - b. Miraç ve Hz.Mevlana ile ilgili menkıbe (296)
  - c. Sema'yı anlatan menkıbelerden seçmeler: (13, 23, 39, 70, 84, 116, 189, 194, 543, 389, 420, 474, 544)
  - d. Seçmeler: (340, 376, 21, 134, 147)
  - e. Selçukluların yıkılma sebebi: (60, 61, 62)

### **HAZRETİ MEVLANA'NIN MANEVİ EĞİTİMİ İLE İLGİLİ MENKİBELER**

(9)Yine nakledilmiştir ki. Mevlana Hazretleri bir gün Şam'da bir meydanda dolaşıyordu. Kalabalık arasında siyah giyinmiş, başında bir külah bulunan ve dolaşan acayip bir şahısla karşılaştı. Bu adam, Mevlana'nın yanına gelince, onun mübarek elini öptü: "Dünyanın sarrafı, beni anla." Dedi. Bu Şemseddin-i Tebrizi Hazretleri idi. Mevlana Hazretleri onunla meşgul

olmaya başlamadan, o kalabalık arasında kaybolup gitti. Az zaman sonra Mevlana Hazretleri Rum'a hareket etti. Kayseri'ye ulaştıkları vakit, ulu bilginler ve arifler karşılamaya gittiler. Onu ağırladılar. Sahip İsfahani, Mevlana'yı sarayına götürmek istiyordu: Fakat Seyyid Burhaneddin: "Büyük Mevlana, Baha Veled'in adeti medreseye inmekti," diyerek Mevlana'nın sarayına gitmesine müsaade etmedi. Mevlana hazretleri kalabalıktan kurtulup yalnız kalınca Seyid Hazretleri inayet yolu ile: "Allah'a hamd ve minnet olsun ki bütün zahir ilimlerde babandan yüz kat ilerdesin, fakat ledün ilminin incilerini de açıklaman için batın ilimlerine de dalmanı istiyorum. Benim isteğim, senin önümde bir halvet (çile) çıkarmandır!" Buyurdu. Mevlana, Seyyid'in bu isteğini içtenlikle kabul etti. Seyyid: "yedi gün halvet et," dedi Mevlana: "Azdır, kırk gün olsun." Buyurdu. Seyyid bir hücre hazırladı. Mevlana'yı bu hücrede halvete oturttu; hücrenin kapısını da çamurla kapadı. Derler ki, hücrede bir ibrik su ve birkaç arpa ekmeğinden başka hiçbir şey yoktu. Kırk gün sonra Seyyid hücrenin kapısını açtı, içeri girince Mevlana'yı düşünce köşesinde tam bir huzur içinde başını hayret yakası içine sokmuş batın âleminin düşüncelerine yönelmiş, mekânsız âleminin şaşılacak şeylerini müşahede ile uğraşır ve: "Nefislerinde de ibretler vardır, bunu görmezler." (K. 51/ 21) Sırrına dalmış bir vaziyette gördü.

Şiir:

"Senin dışında, dünyada her ne varsa yoktur. Her aradığını  
Kendinde ara, çünkü her aradığın sendedir."

Seyyid, bir an hiç bakmadan durdu, yavaşça dışarı çıktı, hücrenin kapısını örttü. Nihayet ikinci çile de geçince tekrar içeri girdiği zaman baktı ki, Mevlana namaza oturmuş Allah'a yalvarıyor ve mübarek gözlerinden "Onlarda akar iki pınar vardır." (K. 55/ 50) ayetindeki gibi gözyaşları akıyor. Mevlana, Seyyid'le hiç ilgilenmedi, Seyyid tekrar dışarı çıktı ve kapıyı sıkıca kapattı: Sonra onun durumunu gözetlemekle meşgul oldu. Üçüncü çile de geçince, Seyyid bağırarak hücrenin kapısını yıktı. Mevlana da gülerek onu karşıladı. Mevlana'nın mübarek gözleri mestlikten dalgalanan ilahi bir denize dönmüştü.

Şiir:

"Onun iki gözünde ve gözlerinin siyahı içinde raks eden  
Dostumuzun hayalini görür."

Seyyid şükranla başını secdeye koyarak hadsiz hesapsız ağıladı, duygulandı. Mevlana'yı kucaklayıp yüzünü öptü, tekrar baş koydu. Ve: "Nakli, akli, kesbi ve keşfi bütün ilimlerde eşi benzeri bulunmayan bir insan olmuştun. Bu halinle batın sırlarını bilmede, hakikat ehlinin karakterlerini seyirde gayıbları keşifte, ruhaniyette, gayıbların yüzünü görmekte, Peygamberin ve Velilerin parmakla gösterdiği bir kişi olmuştun. Gerçekten şimdiye kadar gelip geçmiş bütün şeyhler ve hakikati görenler senin gibi bir padişahın huzuruna nasıl ulaşmak ve senin, vuslata nasıl eriştiğini öğrenmek için özlem ve şaşkınlık içinde gelip geçtiler. Dünya ve ahirette Allah'a hamd olsun ki zayıf ve naif olan bu kul, bu ebedi mutluluk ve devlete erişip gördü. Bismillah (de) yürü de insanların ruhunu taze bir hayat ve ölçülemeyecek bir rahmete boğ, bu görünüşten ibaret (suret) âleminin ölülerini kendi mana ve aşkınla dirilt," dedi. Bunun üzerine Mevlana Hazretleri Konya'ya hareket etti. Zahir ilimlerin öğretimi ile meşgul olarak vaizlerin, nasihatlerin ve tezkirlerin kapılarını açtı. Peygamberin: "Sarıklar, Arapların taşlarıdır," sözü gereğince sarığını bilginlere yaraşır (Danışmendane) bir şekilde sardı. Bir ucunu da taylesan bıraktı. Hakikati bilen bilginlerin giydikleri gibi kolu geniş bir hırka giydi. Bir süre sonra Seyyid Hazretleri fani dünyadan melekut alemine göçtü. Mevlana Hazretleri Kayseri'ye gitti ve yukarıda geçtiği gibi Seyyid'in Mezarını ziyaret etti. Tekrar Konya'ya döndükten bir süre sonra fakirlerin sultanı Şemseddin-i Tebrizi (k.s.) ikinci defa, 26 Cumada'l Ahir 642 (29 Kasım 1244) de Konya'ya geldi.

(11)Yine nakledilmiştir ki: Bir gün o ruh dünyasının sultanı (Şems), hanın kapısına oturmuştu. Mevlana hazretleri (Allah onun sırrını kutlasın) penbefuruşan (Pamukçular)medresesinde çıktı. Rahvan bir katıra binmiş, bütün örgenciler, danışmentler de iki tarafından yaya olarak geçiyorlardı. Birdenbire Mevlana Şemsettin katlı, Mevlana'nın önüne koştı, katırın gemini sımsıkı yakaladı ve: "Ey dünya ve mana değerlerinin sarrafı, Tanrı adlarının bilgin! Söyle!

Muhammet hazretlerimi? Yoksa Bayezid mi büyüktü?" dedi. Mevlana " Hayır hayır, Muhammet Mustafa bütün peygamber ve velilerin başbuğu ve başkanıdır. Gerçekte büyüklük ve ululuk onundur." diye buyurdu.

Şiir:

"Genç ,talih,yardımcınız,can vermekte işinizdir. Kafitemizin başbuğu dünyanın kendisi ile övündüğü Mustafa'dır."

Şems-i Tebrizi "o halde hazreti Mustafa : " Yarabbi, seni her türlü eksikten arı,duru kılarım: biz seni layık olduğun bir biçimde bilemedik," buyurduğu halde Bayezid : " Ben kendimi her türlü eksikten arı ,duru kılarım. Benim şanım ne büyüktür. Ben sultanların sultanıyım," diyor."dedi. Bunun üzerine Mevlana hemen katırından aşağıya indi. Bu sorunun heybetinden bir kere bağırıp kendinden geçti. Bir saat kadar o halde kaldı. Oradaki halk birbirine girdi,bir kıyamettir koştular. Mevlana uyanıp ayıldıktan ve kendine geldikten sonra, Mevlana Şemseddin'in elini tuttu, yaya olarak kendi medresesine götürdü. Her ikisi bir hücreye girdiler. Tam kırk gün hiç kimseyi içeri sokmadılar. Bazıları, tam üç ay bu hücreden çıkmadıklarını söylerler.

(12) Nakledilmiştir ki: Bir gün Mevlana: "Şems benden bunu sorduğu vakit başımın tepesinden bir delik açıldı. Ve oradan bir duman çıktı, ta Arş'ın tepesine kadar yükseldi," buyurdu. İşte o andan itibaren Mevlana, medresede ders vermeyi, mimberlerde va'az etmeyi, yüksek makamlara geçip oturmayı bıraktı. Ruh sayfaları üzerinde yazılan sırları okumakla meşgul olmaya başladı. Nitekim buyurmuştur:

Şiir:

"Utarıt gibi defterler ve kitaplarla meşgul oldum. Bütün ediplerin üst başında oturmuştum. Fakat sakinin alın levhasını görünce kendimden geçtim, elimdeki kalemleri kırıp attım."

(19) Yine Mevlana Hazretleri, Çelebi Hüsameddin'e bakarak: "Gel benim dinim, gel benim ruhum, gel benim sultanım. Sen hakiki padişahsın!" dedi. Bunun üzerine Çelebi Hazretleri naralar attı ve gözyaşları döktü. Pervane, Emir Taceddin, Mutez-i Horasini'ye gizlice bakarak: "Acaba Mevlana'nın Çelebi Hüsameddin hakkında buyurduğu bu meziyetle onda var mıdır? Ve o, bu hitaplara layık mıdır? Yoksa Mevlana bunları bir övgü olarak mı söylüyor?" dedi. Bunu duyan Çelebi Hüsameddin ileri atılarak Pervane'yi sıkıca yakaladı ve: "Ey Emir Muineddin! Bunlar bende mevcut olmasa bile, böyle buyurur buyurmaz bu meziyetlerin hepsini Mevlana bana o anda verdi ve bunları canımın yoldaşı yaptı." Dedi. " O, bir şeyi istedi vakit o şeye "Ol" der, olur." (K. 36/82), zira:

Mısra:

"Onun işi, "Kun fayakun=Ol de, olur." (K. 36/82) dur.  
O, nedenlere bağlı değildir."

Şiir:

"Bakırın kimya ile altın olduğu meşhurdur. Bu nadir kimya, Bakır kimya yapmıştır."

Hüdavendigâr'ın sevgi ile kullarını okşamasından ve mürit severliğinden bu gibi şeyler uzak değildir ve bunlar garip görülmez. Pervane, derhal kendinden geçti ve kan ter içinde kaldı. Yere kapanıp özürler diledi, birçok hediyeler verdi.

## **HAZRETİ MEVLANA'NIN YOLU-MEVLEVİLİK**

(24)Yine nakledilmiştir ki: Konya Kadısı İzzettin, Amasya Kadısı İzzettin ve Sivas Kadısı İzzettin (Yüce Allah onlara rahmet etsin) her üçü kendi çağlarının ulularından idiler. Bir gün Mevlana Hazretlerinden: "Yolunuz nedir?" diye sordular. O da: "De ki bu benim yolumdur. Ben

ve bana uyanları basiret üzere Allah'a davet ederiz." (K. 12/108) dedi. Her üçü yere kapanıp mürit oldular.

(91-a) Yine Şeyh Sinaneddin rivayet etti ki: Bir gün Mevlana Kutbettin-i Şirazi (Allah rahmet eylesin.), Mevlana'yı ziyarete gelmişti. Mevlana, kerim olan babasının Maarif'iyle hararetlenmişti. Birden bire medresenin kapısından bir araba geçti. Bir grup kimse sese kulak verdi. Mevlana, buyurdu ki: "Bu, bir araba sesi midir, yoksa dünya işi midir?" Bunun üzerine bütün cemaat baş koydu. Mevlana: "Yolumuz, ölmek ve varlığımızı göklere götürmektir. Ölmeden ermezsin. Nitekim Peygamber: "Ölmeden göremezsin," buyurmuştur." Kutbeddin: "Ah, ne yapayım?" dedi. Mevlana da: "Benim yaptığımı yap," dedi. Bundan sonra sema sırasında şu rubaiyi buyurdular:

Şiir:

"Ne yapayım, dedim. O da işte bu ne yapayımı düşün, dedi.

Ona bu ne yapayımdan daha iyi bir çare düşün, dedim.

Bunun üzerine o yüzünü bana çevirip: Ey din talibi! Sen, daima

İşte bu ne yapayımı düşün, dedi."

(114) Yine nakledilmiştir ki: Bir gün Mevlana Hazretleri, oğlu Sultan Veled Hazretlerine: "Bahaeddin, senden Mevlana'nın yolu nedir? Diye sordukları vakit: "Yeyip içmemektir, de!" buyurdu ve sonra: "Hayır, hayır; ölmektir dersin," dedi. Ondandır sonra şu hikâyeyi anlattı. Bir derviş, bir evin kapısına gidip su istedi. Ay gibi güzel bir kız evden çıkıp, dervişin eline ibrik verdi. Derviş: "Bir testi su içmek istiyorum," dedi. Bunun üzerine kız, dervişe: "Ha! Ha! Ha! Şu dervişe de bakın! Bütün gün yiyor ve bütün gece uyuyor. Gerçek derviş geceleri de yemek yemez, nerede kaldı ki, gündüzlerdi..." dedi. O derviş öldüğü güne kadar gündüz yemeğini yemedi. Nihayet kendi maksadına kavuştu.

## **HAZRETİ MEVLANA'NIN HOŞGÖRÜSÜ, BAĞIŞLAYICILIĞI, ALÇAKGÖNÜLLÜLÜĞÜ**

(26) Yine nakledilmiştir ki: Mevlana Hazretleri, bir gün, bir mahalleden geçiyordu. İki yabancı şahıs birbirlerine sövüp sayıyorlardı. Mevlana'da uzakta durup, birinin ötekine: "bunu bana mı diyorsun? Allah'a and olsun, Allah'a and olsun ki eğer bana bir dersin, benden bin işitirsin!" dediğini dinliyordu. Mevlana (bunu işitince) ilerledi ve: "Hayır, hayır, söyleme buraya gel! Ne diyeceğin varsa bana de. Eğer bin desen, benden bir tane bile işitmezsin." Buyurdu. Bunun üzerine iki düşman baş koyup Mevlana'nın önünde barıştılar.

(68) Yine o Hazretin övülen huylarından biri de şu idi: Herkese, çocuklara ve dul kadınlara alçakgönüllülük gösterir, kendisini küçültür ve onlara dualar ederdi. Kendi önünde secde edenlere kafir de olsa secde ederdi. Bir gün Taniel adında bir Ermeni kasabı Mevlana'ya rastladı, onun önünde yedi defa baş koydu. Mevlana da kasabın önünde baş koydu.

(69) Bir gün Mevlana bir mahalleden geçiyordu: Çocuklar yolda oynuyorlardı. Uzaktan Mevlana'yı görünce hepsi birden koşarak baş koydular. Mevlana da baş koydu. Yalnız çocuklardan biri uzakta idi: "Ben de geliyorum!" diye bağırdı. Mevlana, çocuk işini bitirip gelinceye kadar bekledi.

## **HAZRETİ MEVLANA'DAKİ EDEB İLE İLGİLİ MENKİBELER**

(32) Nakledilmiştir ki: Bir gün Mevlana Hazretleri manalar ve hakikatler saçıyordu. Birden bire saygın bir genç içeri girdi ve bir ihtiyarın üst tarafına oturdu. Bir süre sonra Mevlana: "Geçmiş zamanda Allah'ın emri şöyleydi: İhtiyarların üst tarafına oturan her genç, derhal yerin dibine

giderdi. O milletin kisası öyleydi. Şimdi bu devirde yeni oturan gençler, korkmazsınız ve çekinmeksizin yolda bulunan ihtiyarları tekmeliyor ve akıbetlerinin kötüleşeceğini, içlerinin şekilden şekle gireceğini düşünmüyorlar.” Dedi ve ilave etti:

“Allah’ın yenilmez aslanı Ali bin Ebu Talib (Allah onun yüzünü kerim kılsın) sabah namazını kılmak üzere, Peygamberin mescidine gidiyordu. Yolun ortasında ihtiyar bir Yahudi’nin ileri gittiğini gördü. Mümilerin Emiri, civan mertliği, insanlığı ve ahlakının iyiliği nedeniyle o ihtiyara saygı gösterdi. İleri geçmeyip yavaş yavaş onun arkasından yürüdü. Peygamberin mescidine ulaştığı vakit, Mustafa Hazretleri (S.A.V.) birinci rekâtın rukuna varmıştı. Derhal Yüce Allah’ın emri ile Cebrail geldi. Ve Ali-i Mürteza’nın, sabah namazının birinci rekâtını kılma sevabından yoksun kalmaması için, elini Peygamberin mübarek sırtına koydu. Çünkü ilk rekât namaz yüz yıllık ibadetten daha makbuldür. Peygamber: “İlk rekât namaz dünya ve dünya içinde bulunan her şeyden daha iyidir.” Buyurmuştur. Mustafa Hazretleri (S.A.V.) namazı, virdleri ve duayı bitirdikten sonra, Cebrail-i Emin’den: “Bugün vaki olan bu halin sırrı neydi?” diye sordu. Cebrail de: “Ali mescide gelirken ihtiyar bir Yahudi’ye rastladı. Onu yüceltip ağırladı, ondan ileri adım atmadı. Her türlü eksikten arı, duru olan yüce Allah, Ali-i Mekki’nin sabah namazının sevabından yoksun kalmasını uygun görmedi de böyle bir iyilikte bulundu.” Dedi. Şimdi Ali-i Mürteza gibi bir adam fakir bir ihtiyara saygı gösterdiğinden ötürü bunun karşılığında Allah’dan böyle bir lütuf ve iyiliğe ulaşır mı Allah yolunda kocalmış, İslam dininde sakalını ağartmış mana kocalmışlarının sohbetine ulaşır mı, Allah’ın makbul kulları arasına geçmiş olan aşık ve sadık bir ihtiyara saygı gösteren, onu ağırlayan bir kimseye Allah’ın ne lütuflarda bulunacağını var kıyas et. Gerçekte Kur’an’da buyrulduğu gibi: “İzzet, Allah’ın, Peygamberlerin, bütün müminlerindir.” (K.63/8) Eğer sen daima talihinin genç kalmasını istersen ruhani bir ihtiyarın eteğine yapış. Çünkü böyle bir doğru ihtiyarın yardımı olmadan hiçbir genç ihtiyarlamadı ve ruhani ihtiyarların yardımlarına ulaşamadı.” Buyurdu.

Şiir:

“Pir’i seç (Bir Pir’e mürid ol.); zira, Pir’siz bu sefer çok afet,  
Korku ve tehlike ile doludur.”

“Bu genç olan bahtıma Pir adını vermişim. Çünkü o, günlerin  
Gelip geçmesi ile değil, Allah tarafından Pir olmuştur.”

Ben, bundan böyle esirin yolunu aramıyorum. Pir arıyorum, Pir, Pir...”

“O, bu dünyada zamanın Pir’i değil hakikat yolunun Pir’idir.  
Allah hakikati daha iyi bilir.”

## **HAZRETİ MEVLANA’NIN DÜNYA MALI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ**

(35) Yine nakledilmiştir ki: Biri malının azlığından, fakirliğinden söz ve şikayet ediyordu. Mevlana Hazretleri: “Git! Bugünden sonra beni sevme de, dünyanı elde edesin!” buyurdu.

Şiir:

“Ey ay yüzlü! Gel de benim ol. Ne devlet, ne de nimet var.

Çünkü eğer iblis böyle olsaydı, padişah ve alem sahibi olurdu.

Yine buyurdu ki: Bir gün sahabeden biri, Peygamber Hazretlerine (s.a.v): “Seni seviyorum.” Dedi. O da: “O halde ne duruyorsun? Demir zırhını giy, belaları karşıla ve yokluğa hazırlan. Çünkü bela, sevenlere ve âşıklara verilen hediyedir.” Dedi.

Şiir:

“Allah: “Ben Rabbiniz değil miyim? Dedikte, sen:

“Bela Sen bizim Rabbimizsin” de. Bu belanın sırrı nedir?

Bu sır bela çekmektir.

Yine buyurdu ki: Bir arif, bir zenginden: "Malı mı, yoksa günahı mı seviyorsun?" diye sordu. Zengin de: "Malı seviyorum," dedi. Bunun üzerine arif: "Doğru söylemiyorsun, belki günah ve vebali daha çok seviyorsun. Çünkü malı bırakıp vebal ve günahı ölürken birlikte götürdüğünü ve Allah'ın yanında da kınanacağını görmüyor musun? Eğer ersen, malı günahsız olarak birlikte götürmeye çalış. Eğer malı seviyorsan, onu kendinden önce Allah'ın yanına gönderirsin, o mal, Allah'ın huzurunda senin için iyi işler yapar, çünkü: "Nefisleriniz için önce gönderdiğiniz her hayrı, Allah'ın yanında bulursunuz." (K. 73/20) buyurulmuştur."

## **TASAVVUF İLE İLGİLİ MENKİBELER**

1. Yine dostların ileri gelenlerinden bazıları şöyle rivayet ettiler ki: Celaleddin Karatayi, kendi medresesini tamamlayınca büyük bir toplantı yapılmasını emretti. O gün büyük bilginler arasında: "Başköşe hangisidir?" diye bir bahis geçti. O günü Mevlana Şemseddin-i Tebrizi de yeni gelmiş, ayakkabıların çıkarıldığı yerde bulunan halka arasına oturmuştu. Orada bulunanlar hep birlikte, Mevlana'dan "Başköşe nereye derler?" diye sordular. Mevlana: "Bilginlerin başköşesi sofanın ortasıdır. Ariflerin başköşesi bir evin köşesidir. Sofilerin başköşesi ise, sofanın kenarıdır. Âşıkların mezhebinde ise, başköşe, dostun kucağıdır," diye cevap verdi ve kalkıp Şemseddin-i Tebrizi'nin yanına oturdu. Derler ki: Mevlana Şemseddin-i Tebrizi, Konya halkı arasında o gün meşhur oldu. Bu olay, Pervanenin zamanında ikinci kez vuku buldu.

(42) Yine Malatyalı Mevlana Şemseddin (Allah rahmet eylesin) şöyle rivayet etti ki: "Bir gün Mevlana hazretlerine gitmiştim. Kendisinin medresenin toplantı yerinde yalnız başına oturmuş olduğunu gördüm. Ben de baş koyup oraya oturdum. Mevlana "Yakına gel!" buyurdu. Ben biraz daha ilerledim. O, birkaç defa yine: "Yakınımaya gel!" diye buyurdu. Ben de sürünerek o kadar yaklaştım ki, dizim onun mübarek dizine değdi. Dehşet ve korkudan içimde bir ürperme hasil oldu. Mevlana: "Öyle otur ki, dizin dizime yapışsın!" buyurdu ve bu esnada Seyyid Burhaneddin Hazretlerinin menkıbelerinden ve Şemseddin-i Tebrizi Hazretlerinin (Allah her ikisinin de sırrını kutlasın) kerametlerinden o kadar söz etti ki, ben kendimden geçtim. Ondan sonra Mevlana: "Sultanımız Peygamber Hazretler: "Dinibütün kişilerin anıldığı yerde rağmet yağar," buyurmuştur. Fakat bizim anıldığımız yerde Hakk yağar," dedi."

(44) Yine bir gün Sultan Veled nakletti ki: Babam daima; "Ben beş yaşında iken nefsim ölmüştü," derdi. Gençlik ve orta yaşlılık zamanında tam bir ciddiyetle riyazet eder, sabahlara kadar ibadetle uğraşırdı ve riyazette çok aşırı giderdi. Ben, kendisine: "Siz bir gün bana böyle buyurmuştunuz. Bugün nasılsınız? Gece ve gündüz hiç durmuyor, hala riyazete devam ediyorsunuz," dedim. Bunun üzerine Mevlana: "Bahaeddin! Nefis, güçlü bir hilekârdır. Allah etmesin birdenbire onun yine dirilip akıl Şücaeddin'ini (din yiğidini) yenip yıkmasından korkuyorum," buyurdu.

Şiir:

"Bırak nefsinin hüğü hüngür ağlasın. Sen ondan can eriten  
Kadehi al. Nefsin iki yüzlülük kitabına güvenme ve onunla  
Sırdaş ve arkadaş olma."

(51) Yine bir gün Mevlana, arkadaşlara ilahi bilgiler saçıyordu. Söz sırasında misal olarak şu hikayeyi anlattı: "Bir nahivci kuyuya düşmüştü. Bir gönül sahibi derviş de kuyunun başına geldi. Kuyunun içinde bir adamın bulunduğunu görünce: "risman=ip ve duvl=kova getirin de nahivciyi kuyudan çıkaralım!" diye bağırdı. (Bilgisine) aldanan nahivci bunu işitince: "Resen ve devl de!" dedi. Bunun üzerine derviş, nahivciyi kurtarmaktan vazgeçti ve ona: "Ben nahiv öğreninceye kadar bekle!" dedi. Buna göre, tabiat ve mansıp kuyusunda esir olmuş bulunan bir topluluk, daima kendi bilgisinin kanatlarıyla uçmak isterse, kafasındaki bu kuruntu ve güvendiği bilgileri terk edip velilerin önünde başını yere koymazsa, bu kuyudan kurtulamaz ve

"Allah'ın arzı geniştir." (K. 39/10) sahrasında salına salına dolaşp her ereğine (maksadına) erişemez. (İşte bu hususta) bu kadar söz kâfidir.

(53) Yine nakledilmiştir ki: Bir gün Mevlana Hazretleri ulu arkadaşlarla birlikte Meram mescidinden şehre dönüyordu. Birdenbire ihtiyar bir rahip karşlarına çıkıp önlerinde baş koymaya başladı. Mevlana, ona: "Sen mi yaşlısın, sakalın mı?" diye sordu. Rahip: "Ben, sakalımdan yirmi yıl daha büyüğüm, o daha sonra çıktı," dedi. Bunun üzerine Mevlana: "Ey zavallı! O, senden daha sonra çıktığı halde, erişti ve olgunlaştı. Sen önce nasıl idiysen şimdi de karanlık, perişanlık ve hamlık içinde yüzüyorsun. Eğer değişmez ve olgunlaşmazsan yazılar olsun sana!" buyurdu. Zavallı rahip hemen zünnarını kopardı ve iman getirerek inançlı Müslümanlardan oldu.

(58) Yine nakledilmiştir ki: Bir gün Mevlana Hazretleri, Şeyh Muhammed Hadim'e işaret ederek: "Git filan işi tamamla!" diye buyurdu. Şeyh Muhammed de: "İnşallah!" dedi. Mevlana Hazretleri bağırarak: "Ey aptal! Söyleyen kimdir?" diye sordu. Şeyh Muhammed derhal düşüp kendinden geçti, ağzından köpük çıkarmaya başladı. Dostların hepsi başlarını açtı ve: "Şeyh Muhammed, dervişlerin hizmetçisidir ve çok da gereklidir, artık küstahlık etmez," deyip secde ettiler. Mevlana derhal iyilik bakışı ile Şeyh Muhammed'e baktı, Şeyh Muhammed kendisine gelip tövbe etti.

(63) Yine seçkin insanların kendisine uydukları Şeyh Mahmud-i Neccar (Allah rahmet eylesin) şöyle rivayet etti ki: Bir gün Mevlana Hazretleri ilahi bilgiler saçıyordu. Bütün arkadaşlar hazır ve nazır idiler. Birdenbire ins ve cinin müftüsü, fıkıhın Ebu Hanife'si, ilmin ummanı olan Şemseddin-i Mardini medresenin kapısından içeri girdi. Mevlana Hazretleri: "Gel, gel, iyi ki geldin. Bugüne kadar Hakk'dan, görmeden söz ediyorlardı ve sen de dinliyordun. Bugünden sonra doğrudan doğruya Hakk'dan dinle!" buyurdu ve sözü devamla: "Her ne kadar bütün kategorilerde, tabiatlerde ve devirlerde gerçek şeyh Hz. Allah ise de, O'nun, kullarına aracısız olarak şeyhlik etmesi için epey zaman lazımdır ve daha tuhafı şudur ki: Şeyh de O'dur, mürit de O. Hakiki olarak biliyorum ki bu, o zamandır," dedi ve şu beyti okudu:

Şiir:

"O ulu padişah kapıyı kendi üzerine sıkıca kapamış, kimseye  
Gözükmüyordu. O, bugün insan hırkasını giyerek kapıda gözüktü."

(73) Yine nakledilmiştir ki: Malatyalı Şemseddin Hazretleri dedi ki: Bir gün Mevlana Hazretleri, medresesinde manalar saçıyordu. O arada: "Ben Şemseddin'i çok seviyorum, fakat onun bir ayıbı vardır. Yüce Allah'ın o ayıbı da ondan kaldıracığını ve onu (bu ayıp sayılan) isteğinden vazgeçireceğini ümit ederiz," dedi. Bu kul, baş koyup ondan: "Acaba bu ayıp nedir?" diye son derece yalvararak sordu. Mevlana: "Bu, senin her varlıkta Allah'ın bulunduğunu tasavvur etmen ve bu hayalin peşinden koşmandır," dedi.

Şiir:

"Çok insan yüzlü şeytan olduğundan, her ele el vermek doğru değildir."  
"Sende insanın içini gören göz olmadığından, her varlıkta haine bulunduğunu sanıyorsun."

Bunun üzerine hemen, tam bir doğrulukla bu halimden ötürü Allah'dan bağışlanmamı diledim. Allahu Teala'da bana büyük bir iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırt etme yeteneği verdi. Nihayet en yakın ve candan dostlardan oldum. Sulukumün başlangıcında, bütün uluların, şeyhlerin, münzevilerin, dervişlerin etrafını dolaşmak, onlardan medet ve yardım dilemek adetimdi. Sadık bir talip olduğum için, bunları dolaşırdım. Mevlana Hazretleri olmamışı bana göstererek gözümü açtığı için, onların hepsinin sohbetinden el çekip Yüce Allah'ın hakikatini olduğu gibi gördüm. O hakikatin sırrı da bana açıklandı. O gün Hudavendigâr Hazretleri bu beyti tekrarlıyor ve dostlar hatırlarında tutsunlar, diyordu.

Şiir:

"Bu attarlar pazarında işsizler gibi her tarafa gidip gelme.  
Öyle bir kimsenin dükkanında otur ki dükkanında şeker bulunsun."

(76) Yine dostların ileri gelenlerinden olup, Şemseddin Muallim diye tanınan fakir kalamcı rivayet etti ki: Bir gün Hudavendigâr hazretleri, arkadaşlara bakıp (şöyle) buyurdu: Peygamberimiz, Allah'ın elçisi Muhammed (s.a.v.) buyurmuştur ki: "Bir suya taş attığın vakit su nasıl açılırsa, Allah'ın nuru bir müminin kalbine indiği vakit, onun kalbi de öyle açılır, genişler, hoş ve latif bir sahra olur." Bunun üzerine eshap: "Ey Allah'ın Resulu! Eğer tabiatın ve şehvetin uğursuzluğu sebebiyle Ademoğlundaki kalbinin açıldığını göreceksin, göz perdeli ve tozlu olursa, kalbinde bir genişlik ve açıklık meydana geldiğini nasıl anlayabilir?" diye sordular. Peygamber: "İman eden, kalbinin genişlediğini, bütün dünya ehlinin, dünya mal, mülk ve lezzetinin gönlünde soğuması ve tatsız bir hale gelmesi, dünya dostlarından ve kendi ahbablarından nedensiz ve karşılıksız bir yabancılaşmaya başlaması ile anlar." Buyurdu.

(80) Yine Sıraceddin Hazretleri dedi ki: Bir gün Mevlana Hazretleri buyurdu ki: Bütün dünya bir şahsın parçalarıdır ve: "Ey Allah'ım, benim kavmim doğru yolu göster; çünkü onlar bilmiyorlar." Hadisi de bunlardan ibarettir. Benim kavmim demek, benim parçalarım demektir; çünkü kafirler, onun parçası olmasalardı, bütün olmazdı.

Şiir:

"Bütün iyi ve kötü, dervişin parçasıdır. Eğer böyle olmasaydı derviş olmazdı."

(91) Yine ebrarın kendisiyle övündüğü Şeyh Sinaneddin-i Neccar'dan rivayet olunur ki: Bir gün Mevlana: "Hakk aşklarını, sevginin tatlılığı, dünya halkını da kadın ve altından ayrılmak zehri öldürür. Mademki Allahu Teala bu varlık âlemini sırf yokluktan yaratmıştır; o halde senden bir şey yapıp vücuda getirmeleri için yok olman gerekir," buyurdu.

(91-a) Yine Şeyh Sinaneddin rivayet etti ki: Bir gün Mevlana Kutbettin-i Şirazi (Allah rahmet eylesin.), Mevlana'yı ziyarete gelmişti. Mevlana, kerim olan babasının Maarif'iyle hararetlenmişti. Birden bire medresenin kapısından bir araba geçti. Bir grup kimse sese kulak verdi. Mevlana, buyurdu ki: "Bu, bir araba sesi midir, yoksa dünya işi midir?" Bunun üzerine bütün cemaat baş koydu. Mevlana: "Yolumuz, ölmek ve varlığımızı göklere götürmektir. Ölmeden ermezsin. Nitekim Peygamber: "Ölmeden göremezsin," buyurmuştur." Kutbeddin: "Ah, ne yapayım?" dedi. Mevlana da: "Benim yaptığımı yap," dedi. Bundan sonra sema sırasında şu rubaiyi buyurdular:

Şiir:

"Ne yapayım, dedim. O da işte bu ne yapayımı düşün, dedi.

Ona bu ne yapayımdan daha iyi bir çare düşün, dedim.

Bunun üzerine o yüzünü bana çevirip: Ey din talibi! Sen, daima

İşte bu ne yapayımı düşün, dedi."

(98) Hikaye: Sözlere değer verilir ve güvenilir dostlar şöyle rivayet ettiler ki. Şemseddin Muallim, sema'da daima Mevlana Hazretlerinin karşısında şaşkın şaşkın dururdu. Diğer arkadaşlar neşe, sevinç ve eğlence ile meşgul oluyorlardı. Mevlana, bir gün, Şemseddin Muallim'e: "Niçin karşımda durup dikkatli dikkatli yüzüme bakıyor, sema yapmıyorsun?" dedi. Şemseddin Muallim baş koydu ve: "Dünyada senin mübarek yüzünden başka seyredilmeye değer bir yüz var mıdır? Bu kul, Hudavendigâr'ın mübarek yüzünü seyretmekte bulunduğu zevk ve memnuniyeti başka hiç kimsenin yüzünde bulmamıştı," diye cevap verdi. Mevlana: "Çok iyi, mübarek olsun! Fakat bizim diğer bir gizli yüzümüz daha vardır ki, sen onu bu gözlerinle göremezsin. O yüze yönelmeye ve o yüzü görmeye çalış. Bu gözükken yüz kaybolunca, o gizli yüzü görür ve derhal tanırın," buyurdu.

Şiir:

"Nuru perdesiz görmeye çalış. Perde kalkınca körlük azalır."

Allah! Allah! Güneş kursuna keskin keskin bakılmaz. Çünkü güneş, gözü ve basireti körletir ve ondan sonra göz hiçbir şey göremez.



Şiir:

"Ey dertle dolan göz, onun gölgesinde otur! Sakın bu Durumda onun yüzüne bakma!"

Ondan sonra Şemseddin, sema'ya başladı.

(129) Yine nakledilmiştir ki: Mevlana bir gün zamanın allamesi olan Sıraceddin-i Tatarî'nin hücrelerine giderek orada manalarla meşgul oldu. Buyurdu ki: "İlahî hâkim Hoca Senai ve Feridüddin-i Atar (Allah ikisinin de sırrını kutlasın) Hazretleri, dinin ulularından oldukları halde çoğu kez ayrılıktan dem vurdular. Biz ise, hep vuslattan bahsettik" ve yine buyurdu ki. "İmam Ebu Hanife, İmam Muttalibi ve diğer imamlar (Allah onlardan razı olsun) toprak dünyasının mimarı idiler. Kim tam bir doğrulukla bunların tarikatına girdi, bu azizlerin arkasına takıldı ise, kötü insanların din yolu eşkiyasının şerrinden emin olup kurtuldu. Fakat Cüneyd, Zünnun, Ebayezid, Şakik, Edhem, Mansur ve bunlar gibi veliler, su kuşu ve manalar engin denizinin yüzücüleriydiler. Kim bunlara uyar ise, hile düzen nefsin hilelerinden kurtulur ve kudret denizinin cevherlerini bulur."

(130) Yine meani ilminden büyük bir nasibi olan Bahaeddin-i Bahri rivayet ettiler ki: Bir gün Mevlana Hazretleri. "Attar'ın sözü ile meşgul olan, Hakim Senai'nin sözlerinden yararlanır ve onun sözlerinin sırlarını anlar. Senai'nin sözlerini tam bir ciddiyetle okuyan, bizim sözlerimizin nurunun sırrına vakıf olur," buyurdu.

(136) Yine bir aziz rivayet etti ki. Bir gün Mevlana Hazretlerinin yanında birinden: "Falan, canım ve gönülüm hizmettedir, diyor," diye hasettiler. Mevlana: "Sus, insanlar arasında söylenen bu yalan, miras olarak kalmıştır. O, erlerin hizmetinde olan öyle gönül ve canı nerede buldu?" dedi ve mübarek yüzünü Çelebi Hüsameddin'e çevirerek: "Allah, Allah! Hakkı'nın velileri ile diz dize oturmak gerekir. Çünkü o yakınlığın büyük etkileri vardır," buyurdu. Nitekim buyurmuştur.

Şiir:

"Her ne halde olursan ol, onun yanında olmaya çalış, çünkü Yakınlıktan sevgi doğar."

"Nasıl vücut, yarın vücuduna dokunursa, onu görmekle de senin Ruhun onun ruhu ile birleşir."

"Ayrığı niçin denemeye kalkıyorsun? Bir insan, zehiri nasıl Denemeye kalkar?"

"Sen temiz de olsan pis de, ondan uzak bulunma. Çünkü temizlik, (cana) yakınlıktan artar."

(137) Yine bir gün Alâeddin Siryanus Hazretleri, Mevlana Hazretlerine: "Ahi Ahmed bugün bir toplantıda. Biz de Mevlana'nın âşıklarındanız, diyordu," diye anlatıyordu. Mevlana: "Sus' O nasıl ölü efendi âşıktır ki, maşuku onu tanımıyor. Bunlar bize mahrem değillerse de, bizden yoksun da değildirlen."

Şiir:

"Allahu Teala, velileri yeryüzüne, âlemlere rahmet olsun diye getirdi."

(138) Yine nakledilmiştir ki: Mevlana Hazretleri, aziz dostlara dönerek: "Şöhretimizin arttığı, insanların bizim ziyaretimize geldiği ve bize rağbet gösterdikleri günden beri dünya afetinden rahat edemiyorum. Nitekim Mustafa Hazretleri ne de güzel buyurmuştur: "Şöhret, afettir, rahat şöhretsizliktedir." Fakat mademki emir böyledir, ne yapılabilir. Çünkü: "Halkıma benim sıfatlarımla çık. Seni gören beni görmüş, sana kasteden bana kasetmiş, olur," buyurdu. Mevlana, arkadaşlara daima şöhret afetinden sakınmalarını emrediyor ve diyordu.

Şiir:

"Seni şöhretten kurtarmaları için kendini inleyen bir hasta yap; Çünkü halk arasında meşhur olmak, (insanın Allah'a yönelmesini

Engelleyen) sağlam bir bağıdır. Bu bağ, Allah yolunda demir  
Bir bağdan daha aşağı değildir.”

(149) Hikâye: Gerçek bilgi sahibi arkadaşlar (Allah'ın rızası onların hepsinin üzerine olsun) şöyle rivayet ettiler ki: İlahi dost Fahreddin-i Sivasî (Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun) ilim sahibi bir insandı; o devirde sırları ve manaları yazmak onun üstünde idi. Birden bire ona bir hal gelip delirdi. Mevlana Hazretleri bu gazeli o günde buyurdu.

Şiir:

“Ey âşıkları, ey âşıklar! Bir inci taciri delirdi. Bizim yüzümüzden  
Rezil olup, işte tımarhaneye gitti.”

Meğer bu adam, Mevlana'dan izin almadan, onun sözlerine kalem karıştırır ve onları düzeltmek isteyerek kelimeleri değiştirmiş.,

(177) Yine bir gün Araplaşmış insanlardan bir grup Mevlana'ya gelmişti. Mevlana o günü buyurduğu her bilgi ve sırrı Arapça söyledi. Va'zını şu kelimelerle bitirdi: İnsan bir kap, bir çanak gibidir. Onun dışını yıkamak, yerine getirilmesi gereken bir görev ise de, içini yıkamak daha gereklidir. Dışını yıkamak farz ise de, içini yıkamak daha farzdır. Çünkü Allah'ın şarabı ancak temiz bir kaba doldurulur. Bu bakımdan Allah bize kabı temizlememizi emrediyor, çünkü şarap onun içine konur, dışına değil.

Şiir:

“(Kur'an'da Allahu Teala'nın): “Benim evimi temizleyiniz.” (K. 22/26)  
Sözü temizliği açıklamak içindir. Kalp bir nur hazinesidir.  
Topraktan olan ceset, bu hazinenin tılsımıdır.  
Bu ceset kıskançlıkla (hasetle) doluyorsa da Allah  
Onu iyice temizledi.”

Yine buyurdular ki: Nefsi ve şeytanı ölen ve kötü huylardan temizlenen, haşa Allah'a değil, Allah'ın yoluna ulaştığı halde, Allah'a ulaşamadığını bildiği zaman, yoldan sapmıştır.

(179) Yine nakledilmiştir ki: Bir gün Mevlana bilgiler saçtığı sırada buyurdu ki: “İnsanlar kendinizi elinizle tehlikeye atmayın.” (K. 2/195) ayetindeki tehlikeyi yüksek bir yerden düşmek sanırlar. Oysaki bu böyle değil, belki önderiniz olmayan kimsenin sözünü dinlemekle nefsinizi tehlikeye atmayınız, demektir. Mademki sözü açık da olsa, müşridin olmayan kimsenin sözünü dinlemek caiz değildir, o halde boş birtakım vesveselerle uğraşmak bundan daha çok insanı gözden düşürür ve daha çok rezil edip, yanlışta uğratar.” Bundan sonra buyurdular ki: Bir gün Mustafa (s.a.v.) ashabından birini çağırdı. Bu zat namazda idi. Namazını bitirdikten sonra kalkıp Peygamber'in yanına geldi. Peygamber: “Niçin geç geldin?” diye onu azarladi. O: “Namaz kılıyordum,” diye cevap verdi. Peygamber: “Ben seni çağırmadım mı? Allah'ın hayırlı erlerinin (ebrar) beklemeye tahammülleri yoktur,” buyurdu.

(180) Yine haberdar olan arkadaşlardan nakledilmiştir ki: Mevlana, Arabî yılın başlangıcı olan Muharrem ayının başında yeni ayı gördüğü vakit, şu duayı okurdu: Ey benim Allah'ım! Sen ezeli, ebedi ve kadimsin. Bu, yeni yıldır. Ben senden, beni kovulmuş şeytandan koruyacak doğruluk ve temizlik ve kötülük yapmayı çok emreden nefsi yenmek, beni sana yakınlaştıracak şeylerle uğraşmak ve senden uzaklaştıracak şeylerden çekinmek için yardım isterim. Ey Allah'ım! Ey Rahman ve Rahim ve Celal ve İkrâm sahibi! Rahmetinle bu duamı kabul et.

(183) Yine bu kitabı derleyen (Eflaki'nin) hocası ve velilerin kendisiyle övündüğü, Mesnevi-Han Sıraceddin Hazretleri (Allah rahmet etsin) rivayet etti ki: Mevlana Hazretleri bu üç beyti daima tekrar eder ve Çelebi Hüsameddin' öğretirdi. Bana da: “Bunları öğren, bunlar bana Şeyhim Seyyid Burhaneddin-i Muhakkik-i Tirmizi'den (Allah onun sırrını kutlasın) yadigârdır,” derdi.

Şiir:

"Ruhun başlangıcı, Allah'ın arşının nurundandır.  
Cisim ve bedeninin aslı da topraktır. Cebbar ve melik olan Allah,  
(Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) ayetindeki ahdi ve mihnetleri  
Kabul etsinler diye onların arasını bağdaştırdı.  
Ruh gurbette, cisim de vatandadır. Vatanından ayrılan  
çaresiz ve üzüntülü garibe acı."

Yine heyecanlar gösteriyor ve diyordu:

Şiir:

"Eğer bir deli çenesini oynatırsa, ona oynat de.  
Bundan daha hoş bir sevgili bulunamaz."

(192) Yine fazıl arkadaşlardan Mevlana Fahreddin-i Edip (Allah ona rahmet eylesin) rivayet etti ki: Bir gün Mevlana Hazretleri büyük bir mahfilde Peygamber'in: "Ben, Allah'ı daima kırmızı elbise ile gördüm," hadisini açıklıyordu. Kimsenin nefes almaya mecali yoktu. Herkes bu açıklamaya şaşmışlardı. "Ben, Allah'ı daima kırmızı hülle içerisinde gördüm." Şeklinde başka bir rivayet daha buyurdu ve heyecanlar gösterip şu gazeli söyledi:

Şiir:

"Kırmızı hüllenin kıları içinde gözden ve ruhtan daha  
Yüksek olan bir nur vardır. Kendini ona ulaştırmak istersen  
Kalk, nefis perdesini yırt. O ruh, kaşığı, gözü ve esmer rengi  
İle latif bir suret oldu."

"Nitekim arı duru olan Allah, Peygamber Mustafa'nın  
Suretinde görüldü. Onun o sureti, suretin yok olmasıdır.  
O gözler bir kıyamettir. Ne zaman halka baksan,  
Allah'dan sana yüz kapı açılır. Mustafa'nın sureti yok olduğu  
Vakit, her şeyden büyük olan Allah, dünyayı kapladı."

Ve buyurdular ki: Rüyada kırmızı elbise giymek yahut kırmızı görmek, dirlik ve sevinmeyi; yeşillik Zühtü, beyazlık takvayı, mavi ve siyah matem ve üzüntüyü gösterir. Allah daha iyi bilicidir.

(193) Yine nakledilmiştir ki: Bir gün Mevlana, Pervane'nin meclisinde ileri gelenlerin ve uluların yanında ilahi bilgiler saçtığı sırada: "Allah, kendi eserine bakanın yanında var, zatına bakanın yanında ise yoktur. Allah'dan başkasına kavuşmak ona doğru gitmekle olur. Oysaki Allah'a ancak sabırla ulaşılabilir. Allah güneşten daha çok görünendir. Kim, gördükten sonra anlatmaya çalışsa, o kayıptadır.

Şiir:

"Hakkın varlığına delil arayan kimse ködür,  
Bitiktir ve zarardadır."

Bir amacı olmayanın varlığı da yoktur. Eğer varsa, onun varlığı yalnız eziyet, cefa çekmeye maruz kalmak içindir. Zahit, hizmet ve ibadet etmeyi sever; arif ise, hizmet edileni sever. Zahit aralıdır, arif ise cerrahtır," buyurdu.

(195) Nakledilmiştir ki: Hudavendigar sürekli olarak dostlara: "Allah sizi görünen kazadan saklasın," diye dua ederdi. Dostlar bunun anlamını sordular. Mevlana: "Görünen kaza, yabancılar ve sizden olmayanlarla sohbetir. Gerçekten sohbet azizdir. Kendi cinsinizden başkası ile sohbet etmeyiniz!" buyurdu. Nitekim dedi:

Şiir:

"Feryat! Aynı cinsten olmayan dosta feryat!  
Ey ulular! İyi bir arkadaş arayınız. Sizden olanlara hizmet

Etmek istemezsen, ejderhanın ağzındaki ayıya dönersin.”

Yine buyurdu ki: Bu konuda efendim ve fakirlerin sultanı Mevlana Şemseddin-i Tebrizi (Allah zikrini yüceltsin): “Bir kimsenin müritliğe kabul edilmesinin alameti, onun yabancılarla sohbet edememesidir ve eğer o kimse bir yabancıнын sohbetine rastlarsa, onun yanında iki yüzlünün mescitte, çocuğun okulda ve esirin zindanda oturduğu gibi oturmalıdır!” buyurdu.

(198) Yine nakledilmiştir ki: Mevlana, mübarek medresenin sahanlığında dolaşıyor ve: “o Allah’ın adı ile başlarım ki, O’na yapışan yenilmez, O’na tevekkül eden zarar etmez. Kesin kararım, tövbem üzerine Bismillah. Kalbimin sevinci üzerine Bismillah, sarhoşluk ve şükran üzerine Bismillah,” diyordu.

(203) Yine Hakkın gizli velilerinden bir aziz şöyle rivayet etti ki: Bir gün, Mevlana, kalenin hendeğinin kenarında duruyordu. Birkaç fakih, Karatay Medresesinden çıktı ve sınav maksadıyla Mevlana’ya: “Ashab-ı Kehfin köpeği ne renkti?” diye sordular. Mevlana: “Rengi sarı idi; çünkü âşıktı. Âşıkların rengi daima benim gibi sarı olur,” buyururdu. Bunun üzerine bu fakihler baş koyup mürit oldular.

(206) Yine nakledilmiştir ki: Bir gün Mevlana Şemseddin-i Tebrizi Hazretleri (Allah onun zikrini yüceltsin) mübarek medresede dedi ki: Kim peygamberleri görmek isterse, Mevlana’ya baksın. Peygamberlerin hal ve hareketleri ondadır. O peygamberler ki, onlara rüya ve ilham değil, vahiy geldi. Peygamberlerin huyu, iç temizliği ve Hakk erlerinin rızasına bağlılıktır. Şimdi cennet, Mevlana’nın hoşnut olmasından, cehennem de, kızgınlığındandır. Cennet’in anahtarı Mevlana’dır. Eğer: “Bilginler peygamberlerin varisleridir,” sözünün anlamını ve daha açıklamadığı başka bir şeyi bilmek istiyorsan, git Mevlana’yı gör. Eğer şeyhsiz kalsaydım, kalırdım (amaca ulaşamazdım). Senin ruhuna binlerce rahmet olsun. Yüce Allah, Mevlana’ya uzun ömür versin. Ey Allah’ım! Onu bize, bizi ona bağışla. Âmin.

(207) Yine bir gün buyurdu ki: Bu anda dünyanın şenelmış dörtte birinde onun benzeri yoktur. O, ister ulu olsun, ister furu olsun, ister nahiv olsun, ister mantık olsun, bütün fenlerde bu fenlerin erbabı ile boy ölçüşebilir. Bu hususta o, onlardan daha iyi ve daha zevki selim sahibidir. Eğer ben, akılla yüz yıl çalışsam, onun ilim ve hünerinin onda birini elde edemem. O, lütfunun olgunluğundan ötürü benim yanımda onları bilmiyor gibi gözüküyor.

(209) Yine Sultan Veled buyurdu ki: Bir gün babam bana: “Bahaeddin, senin düşmanını sevmeni, düşmanının da seni sevmesini istersen, kırk gün onun hayrını ve iyiliğini söyle. O düşman senin dostun olur; çünkü gönülden dile yol olduğu gibi, dilden de gönüle yol vardır. Allah’ın sevgisini de onun aziz olan adları ile elde etmek mümkündür. Allahu Teala buyurdu ki: “Ey kullar, kalbinizde arınma olması için daima beni çok anmaktan geri durmayın.” Kalbinizde arınma ne kadar olursa, Allah’ın nurunun parlaklığı da o kalpte o ölçüde fazla olur. Nitekim ekmekçinin tandırı, ne kadar sıcak olursa, o kadar çok ekmek alır. Soğuk olunca ekmek almaz.”

## **HAZRETİ MEVLANA VE SEMA İLE İLGİLİ MENKİBELER**

(70) Yine o zamanda Mevlana’ya anlatılamayacak kadar itiraz ettiler, hal ve hareketini inkarda bulundular, aleyhinde fetvalar yazdılar, sema’ın ve rebabın haram olduğuna dair bütün kitap başlıkları ve bölümleri karıştırdılar da, Mevlana, lütuf ve kereminin çokluğundan bunların hepsine tahammül etti. Sonunda hepsi silinip gittiler, hiç dünyaya gelmemiş gibi oldular. Hâlbuki onun tarikatı ve nesli artacak, kıyamete kadar devam edecektir.

(116) Arkadaşların ileri gelenleri şöyle rivayet ettiler ki: Bir gün Mevlana Hazretleri gerçeklerin gerçekliğini (hakikatini) ve gizli sırları açıklamada coşmuştu. Tam o sırada: “Yüce Allah’ın Rum halkı hakkında büyük bir yardımı vardır ve Sıdık-ı Ekber’in duasıyla da bu halk bütün ümmetin en merhamete layık olanıdır. En iyi ülke de Rum ülkesidir. Fakat bu diyarın insanları, Mülk sahibinin aşk âleminden ve iç zevkten çok habersizdirler. Müsebbibü’l-Esbab hoş bir lütufta bulundu, nedensizlik âleminden bir neden yaratarak bizi Horasan ülkesinden Rum vilayetine

çekip getirdi; haleflerimize de bu temiz toprakta konacak yer verdi ki, leduni iksirimizden onların bakır gibi olan vücutlarına saçalım da, onlar tamamıyla kimya, irfan aleminin mahremi ve dünya ariflerinin hemdemi olsunlar,” buyurdu. Nitekim demiştir:

“Beni Horasan’dan çekip Yunanlılar içine getirdin ki onlarla haşır neşir olup, hoş bir mezhep vücuda getireyim.”

Onların hiçbir şekilde doğru yola meyletmediklerini ve ilahi sırlardan yoksun kaldıklarını görünce, insanların tabiatına uygun düşe şiir ve sema yolu ile o manaları onlara layık gördük; çünkü, Rum halkı, zevk ehli ve şirin sözlüdür. Mesela bir çocuk hasta olur ve tabibin verdiği ilaçtan nefret edip mutlaka şerbet isterse, hazır doktor ilacı bir şerbet testisine koyarak çocuğa verir. Çocuk, onu şerbet sanıp, seve seve içer, dertlerinden kurtulur, sağlık bulur ve onun bozulmuş olan mizacı düzelir.

(189) Dini bütün (ebrar) kişilerin kendisiyle özündüğü Şeyh Mahmud-i Neccar rivayet etti ki: Bir gün Mevlana Hazretleri mübarek yüzünü dostlara çevirip: “Yazık Konya halkına! Bizim zevkle dolu olan sema’mızdan usanıyor ve alttan alta bizim aleyhimizde bulunuyorlar. Bizim bu güzel ve neşeli şeylerimiz hoşlarına gitmiyor. Seba halkı gibi Allah’ın nimetini inkar ediyorlar. Bizi kötüledikleri de kulağıma geliyor. Kıyamet gününün sultanı, küfranlarının ve uğursuz taşkınlıklarının cezası olarak onların başına o kadar gam ve perişanlık yağdıracak ki, hepsi aciz ve çaresiz kalacaklar. Sonunda çoluk çocuklarını ve eşyalarını terk edip vatanlarından uzaklaşacaklar. Onların malları mülkleri zorbaların elinde harap olacak ve bu diyarın zenginlerinin ve asilzadelerinin çoğu yokluk hastalığı ile yok olacak. Nihayet tövbe, bağışlanma dileği ve bizim çocuklarımız ve torunlarımızı tam bir inançla yücelttikleri vakit Yüce Allah’ın fazlı ile Konya şehri yeniden bayındır hale gelecek. Bu zamanın insanları da sema sever ve zevk adamı olacaklar ve aşk âlemi bütün dünyayı kaplayacak. Bütün insanlar bizim sözümüzün aşığı olacaklar. Bu hanedanın ululuğu gittikçe artacak ve Allah’ın iradesi üstün gelecek. “İnsanlar O’nun ilminden ve istediğinden başkasını kapsayamazlar.” (K. 2/255) sırrı inayet ehlinin malumu olacak. Yüce Allah isterse.” Buyurdu.